

Diskuse o přirozeném světě

◆ diskuse, česky, vznik: 2. 5. 1973

◆ discussion, Czech, origin: 2. 5. 1973

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: V tom se mně zdálo, v té verzi jsem si dodatečně přečetl, že to, co vy říkáte, mně nepřípadalo ani tak vyvrácení Patočky, jako spíš určité doplnění. Co je tam celá ta pasáž v první kapitole toho dodatku, to není úvaha o reflexi, to je polemika proti absolutní reflexi. Já si myslím, že Patočka tam vidí ty dvě roviny. Ty moje poznámky mně teď právě trochu unikají, ale je to v tom smyslu, že to, co namítáte, že ta reflexe není ten protitakt – a teď jste to tady velice pěkně popsal, jak to prakticky probíhá – to je jedna věc, ale on tady mluví i o filosofické reflexi. To je úplně jiná rovina. Tam už byste možná i vy řekl, že filosofická reflexe je určitý protitakt. Mám dojem, že on tam o tom mluví, když mluví o protitaktu, protože to je neustále polemika proti absolutní reflexi.

Pak ještě nakonec jste řekl, že on to má z antiky. Mně se jeví, že ty základní Patočkovy teze – což by pro něj nebylo lichotivé – všechno pochází od Heideggera. I když se dovoláváte Heideggera, vy se vždycky dovoláváte toho pozdního, jenže já si myslím, že to jde z Heideggerova *Vom Wesen des Grundes*. Když tam mluví o *Verfallen* a podobně, to je rovina, o které mluvila minule Eva, ze které on to nějak buduje. Heidegger znovu a znovu zdůrazňuje, že *Verfallen* není něco negativního nebo nějaký mýtus, to je naopak náš stav, ve kterém jsme víceméně pořád a ze kterého se člověk s Heideggerem vzepne k něčemu takovému. On z Heideggera vychází, protože to je právě ten modus. Bojím se použít určité slovo, aby se to nezbanalizovalo.

Hejdánek: K té první věci. Nevím, co tomu pomůže, když to rozdělíme. Je ještě nějaká jiná reflexe než filosofická? Nebo je filosofie něco jiného než reflexe? To je těžko říct. Nevím, proč by to patřilo k tomu. Mně se zdá, že to, jak je tady reflexe vyložena – ať už je to reflexe mimofilosofická, nebo filosofická, na tom tolik nezáleží – nehledě na tu polemiku s absolutní reflexí, to, co je reflexe, zůstává v rámci pouhé myšlenky. Proti tomu mám námitky. Smysl toho, co jsem kriticky říkal, je v tom, že Patočka nebere v úvahu, že když reflektujeme, reflektujeme na svou aktivitu. Tato aktivita je komunikací, je aktivním vztahem mezi námi a světem. Reflexe, když se obrátí k naší aktivitě, není o nic blíže nám než světu. To je to, co jsem namítal. Reflexe není o nic blíže nám, není v nás. Ta reflexe nezůstává ve sféře našeho vědomí tak, že by se k němu přimykala a nepřekračovala je. Protože kdyby tam zůstávala, není schopna vědomí ani tematizovat. Není schopna tematizovat nás samotné. Nemohli bychom sebe pojmout, protože bychom neměli potřebný odstup. A v Patočkově je obsaženo, že si myslí, že ano. Už jsem to minule říkal. On tam říká na straně sto padesát sedm, že reflexe netranscenduje do věcí kolem nás, nýbrž přidržuje se zprvu naší vlastní jsoucnosti. Zprvu znamená, že teprve druhotně může tematizovat předmětný svět, ale už v rámci naší vlastní jsoucnosti, čili v rámci vědomí, může mínit, ale netranscenduje do věcí. Proti tomu polemizuji.

Mně se zdá, že buď reflexe je nepřítomná, anebo jsme od sebe odstoupili. To znamená, odevzdali jsme se ve smyslu vnějšího pohybu. Reflexe je ten vnější pohyb. Není jiné reflexe. Můžeme se odevzdat buď pravdě, anebo nějaké ideologii. V každém případě jsme od sebe odstoupili. Když se oddáme ideologii, tak jsme se ztratili, kdežto když jsme se oddali pravdě, tak jsme se definitivně získali, našli. V každém případě to je odstup od nás. Je-li v tom přítomen pohled na nás, je tam také pohled na věci. Není možné, aby tam bylo jenom jedno. To, co jste citoval z Patočky, tam opravdu nějak prochází, prochází to tam nějak, prostupuje to právě toto. Ano, to má... já vím, že se obrací nicméně sám k sobě.

Jiný hlas: A mluví tam o tom jako o tom zapomnění, jako o sebezachycení, že to tam přímo dává vedle sebe jako rovnítko na konci té 157 třeba. Nemyslím, když tam mluví o tom, že nejprve máme ten sklon k tomu *Verfallen*, k takovému utíkání od sebe do věcí, *de facto* ne do věcí, *de facto* do svých projektů, každodenních nějakých... a tak z tohohle prostě je třeba nějakým protitahem toho člověka navrátit samému sobě? Tak on to...

Hejdánek: Právě já mám dojem, že to je chyba, úplně. Především ten útěk od sebe není nic začátečního, nic počátečního. To není nic, v čem tady je třeba se bránit. To není tak, že první pohyb je ten útěk před sebou. Ten útěk před sebou je, to jsem tam také říkal minule, to je teprve, když už je to zvrhlé.

To, co Patočka s tím nepravým ztotožňuje, je okolnost, že akce je založena uvnitř a musí vyjít navenek. A v tomto přechodu zevnitř do vnějšího světa subjekt, který tu akci provádí, opouští sám sebe. Ale to ne proto, že od sebe utíká, nýbrž proto, že se realizuje. To se nedá ztotožnit.

Teprve když jde do akce, která je jen fiktivní akce, jen záminkou, aby utekl od sebe, tak to je teprve útěk. To není totéž.

A reflexe není protitahem proti té sebeztracenosti subjektu, nýbrž to je zvláštní akce, která místo aby šla do vnějšího světa, tak se obrací k těm druhým akcím, které do toho vnějšího světa jdou. Čili člověk tady analyzuje v reflexi svou vlastní aktivitu, svou vlastní praxi. Ale v té praxi je přítomen on sám, právě tak jako ta věc, s níž se manifestuje, s níž se něco dělá, která se proměňuje.

Jiný hlas: Je tam přítomen tedy nějak jinak, než když ta věc, kterou manipuluje, když je nějakým způsobem tematizován v reflexi?

Hejdánek: Je tam jinak. Samozřejmě je tam jako subjekt, a nikoliv jako to, k čemu subjekt tíhne, k čemu míří. Jistě tento rozdíl tam je.

Jiný hlas: Ale to je přece jiný subjekt než ten subjekt originární, primární, který vychází v akci do vnějšího světa, už proto, že je tematizovaný v reflexi?

Hejdánek: Jistěže, protože také reflexe je možná jen tam, kde je subjekt schopen odstoupit sám od sebe, čili už se stane něčím jiným v tu chvíli. Samozřejmě, to je jiný subjekt. Nejen proto, že pak je tematizovaný, ale protože on se skutečně změnil. Subjekt se mění každou svou aktivitou, specificky se mění tou aktivitou, již je reflexe. Poněvadž v reflexi se stává subjekt obyvatelem už nového světa, právě toho světa řeči, neboť reflexe jinak není možná než ve světě řeči.

A do tohoto světa řeči on odstupuje od sebe. Takže on, když reflexi provádí, tak už ji neprovádí jako individuální subjekt. Nebo aspoň nemusí to tak provádět, ale může reflexi provádět s nárokem na univerzální platnost. Tomu svět řeči umožňuje, že reflexe, kterou on provede, je platná nebo neplatná univerzálně, nejen pro něj.

Kdežto akce, kterou provádí, to je jeho záležitost. Tutéž akci když provede někdo jiný v jiné situaci, výsledek je jiný.

Jiný hlas: Ano, ale není to tady trochu... praktická akce, o které mluvíte jako o záležitosti individuální, tou reflexí je možno dojít k nějakým univerzálním závěrům o té akci. Možná, že tomu rozumím špatně, ale není to trochu ochuzení celé problematiky? Protože ta aktivita nebo schopnost aktivity subjektu přece není záležitost jen a jen individuální. To je nějaká univerzální schopnost života?

Hejdánek: Obecně jako struktura ano, ale ta konkrétně provedená akce, ta nemá univerzální charakter sama o sobě. Kdežto konkrétně provedená reflexe může mít univerzální charakter za určitých podmínek.

Jiný hlas: Mně se zdá, jako by tu byly takové dvě nesouměřitelné roviny. Že reflexí se *de facto* univerzalizuje nějakým způsobem ta individuální akce, nebo dospívá se k nějakým univerzálním závěrům o ní. Reflektuje se akce, aktivita. Ale tím, že... já se to nedokážu přesně vyjádřit, dneska se nemůžu soustředit, ale prostě zdá se mi, že z toho vyplývá, že reflexe jakožto aktivita je jiného charakteru než praxe individuální. Ale to už by, řekl bych, vydělovalo nebo nějakým způsobem určovalo tu aktivitu reflexivní ve vztahu k individuální aktivitě jako do jisté míry to, o čem Patočka mluví jako o protitahu nebo nějaký dialektický vztah k individuální aktivitě. Je to svým způsobem negace individuální aktivity, protože to znamená přerušení, odstoupení od té individuální aktivity.

Hejdánek: Vy ovšem pracujete s termínem negace v neobyčejně vágním smyslu. Když Patočka řekne protitah, tak to neznamená, že je to něco, co jde obráceně. To není pravda. Protože reflexe i akce začínají ve stejném směru. A teprve v tom cíli se rozcházejí.

Zatímco akce jde do vnějšího světa, k věci, k předmětu vnějšího světa, tak reflexe se obrací k té akci nebo k těm akcím, které jdou do toho vnějšího světa. Kdyby to byl protisměr, tak by reflexe musela jít odněkud nevím odkud k subjektu, to jest tam, odkud vycházejí akce. No to přece ne, tak to není.

Rozumíte, subjekt akce i reflexe je tentýž. To je zdroj obou. A cíle, cíle jsou rozličné. Zatímco akce jde až k věci, tak reflexe se obrací a jde k té akci. Ale ne k subjektu. K akci. A teprve analýzou té akce se dobírá jak

věci, tak subjektu.

Ukazuje totiž, jak na základě analýzy akce, jejího průběhu, zkušeností s opakovanou akcí a tak dále ukazuje, jak se na této struktuře podílí subjekt a ten předmět. Ale ta akce v sobě podržuje obojí. To je akce, nezaměnitelná, jedinečná akce toho určitého subjektu, která míří k té určité věci.

Můžou existovat jenom analogie mezi obdobnými akcemi, ale na tom není ještě vůbec nic univerzálního. Žádná ani úspěšná akce nemá univerzální platnost, dokud není analyzována reflexí, která teprve ukáže, co v ní je nahodilé a co je podstatné.

A to může ta reflexe udělat teprve tím, že rozpojí to, co je na účet subjektu a co je na účet objektu, a teď ty vztahy tam řádně katalogizuje. A to ovšem může udělat jedině tehdy, když ten subjekt v reflexi opustí sám sebe jakožto individuální subjekt. Aby – a jak může udělat vůbec tu kličku, aby se vrátil k sobě?

Jedině tak, že jde jiným směrem maloučko, odbočí a jde tím prostředkujícím prismatickým světem řeči.

A jakmile tam pronikne, tak ten subjekt sám se stává už něčím jiným, to jest odevzdává se tomu *logu*, nechává ten *logos* platit ze sebe, sleduje jeho vnitřní souvislosti a neprosazuje tedy už jenom sebe.

Patočka tam naznačuje, že v tom je tento moment, jenomže on to naznačuje až v tom textu po nahrávce.

Reflexe u něj není totéž, on je tu jakoby na dvou místech, jinak o ní učí jindy.

Ovšem je to možné spojit, to je mi jasné, ovšem za tu cenu, že definitivně z něj uděláme subjektivistu. To já jsem si tady taky připravoval, tohle, já mám pořád takový dojem, že sice on to explicitně neříká, ale že tam není jediné místo, které by dovolilo se opřít nebo které by dovolilo na základě jeho textu vyloučit ten subjektivistický koncept. On to tam ponechává jako jednu z možností. A tudíž tam bude vada, že i ta odevzdanost, co tam je a tak dále, že to všechno si dělá ten duch, který přes svět a všechny ty pohyby vůči světu se dostává k sobě. Jo, on to tam říká potom.

Jiný hlas: No jistě, to je teda subjektivní, ale duch jako toho subjektu nebo...

Hejdánek: O subjektu. On to tam jako takhle interpretuje, je to v té historické partii, kde jde o výklad Hegela. Tam na straně 168, reflexe je to, není to u Hegela, nýbrž je to o reflexi, já jsem si to špatně zařadil. 168, že? On říká, že neexistuje pozice ducha nad světem, která by zároveň nebyla pozicí ve světě. To vypadá velice pěkně. A konec odstavce pak říká, že cesta ducha je cesta přes svět k sobě. Čili vlastně ten svět je tam, a poněvadž celý ten výklad připouští, že vlastně jak ten přirozený svět, tak ten svět moderní vědy, tak jakýkoliv svět a bytí jsou rozvrhem jenom... No tak nakonec tedy ten svět, to je jenom takový žebříček, který si duch sám staví, aby se dostal sám k sobě.

Jiný hlas: Ano, já jsem opravdu asi mimořádně nechápavý, ale co rozumíte pod tím subjektem?

Hejdánek: Ten termín tam Patočka nemá.

Jiný hlas: Ne, ale já myslím v tom vašem pojetí, když vycházíte z pojetí subjektu, který nějakým způsobem vychází ze sebe do toho světa v té konkrétní aktivitě a v té reflexi reflexuje tuto svou aktivitu a tím sám sebe nějak povyšuje na úroveň toho logického subjektu nebo subjektu řečového. Co je teda ten subjekt předlogický?

Hejdánek: Tady já koncese dělám tím, že mluvím o subjektu lidském. Ale to není začátek subjektu. Já mám podobné otázky jako Patočka, chce jít k nějakému přirozenému světu, tak já chci jít taky k nějakým základnějším, primárnějším, *primordiálním* strukturám a subjekt vidím na nižší úrovni. Ale já ho nevykládám zevnitř, z nějakého sebeprožitku, což Patočka pořád u toho zůstává, nýbrž se pokouším udělat takovou absurditu, že o něm něco chci říct, což je samozřejmě sporné, já to vím, ale když to vím, tak to je něco jiného, než kdybych to říkal nevěda. V tomto smyslu si myslím, že překonávám tu rozpornost té věci a říkám: základem všeho je událost a událost, která se vrací sama k sobě a je schopná se v jistých strukturách opakovat, to je subjekt, tedy přeseintegruje to, co je schopno nějakou část dění integrovat tak, že se to k sobě je schopno vrátit a reprodukovat se, to je subjekt. Tedy je to událost, která je schopna se reprodukovat, vracet se k sobě a při tom návratu vždycky ještě *eventuálně* může přibrat něco jiného, čili může se posouvat také, že v tom návratu může být také krok kupředu. Ale nemusí. Může to být jenom *rekurence*.

Jiný hlas: No a tato událost, aby to mohlo být událostí, to znamená, že tomu muselo předcházet nějaké

dění. Ve výslednici nějakého dění událost?

Hejdánek: No ne, to je dění samo. Není nejdřív dění a pak událost. Událost, to je to dění. Dění je nepřetržitě, neexistuje dění jakožto proces, dlouhý proces. Dění, to jsou události jednotlivé. Je to třeba chápat *atomisticky*. Prostě dění není nic vně události.

Jiný hlas: Jenže ta událost, která se...

Hejdánek: ...a jestli je to dění dlouhé, tak je to proto, že jedna událost vždycky navazovala na předchozí.

Jiný hlas: Ale ta událost potom, jaká prostá *rekurence* té události k sobě není možná, protože není mimo to dění a neustále se v tom dění musí měnit.

Hejdánek: To je otázka, co musí, co by mělo. Spíše je třeba to chápat tak, že se ona zachraňuje tím, že se k sobě vrací. Samozřejmě, základní událost znamená, že někde začne, proběhne, skončí a není. To je událost prvního řádu. A teď v určitých případech, protože tohle je úplně na začátku a pak taková událost je jedna jako druhá, vejce se vejci nepodobá, takže to nikam nevede. Teprve tam je schopna nějaká událost navázat na jinou a v tom navázání už se neopakuje úplně přesně tak, jak byla sama. Ale kdyby byla úplně něčím jiným, tak se nezachová. Tedy tam je to napětí mezi absolutní totožností a absolutní rozlišností.

A teď si ovšem uvědomte, že ona může navázat na sebe. Čili pak je v tu ránu něčím jiným, než byla, protože původně nebyla navázáním na nic, původně byla nová, neměla na co navázat. Ale když už se jí podaří se zopakovat podruhé, tak už navazuje na sebe, čili tam se změní. V druhé fázi se změní, už není pouze tím, čím byla v první fázi, ale je navázáním na sebe. A takto na sebe navazovat pak může strašně dlouho. A to je základ fyzikálního světa. Tam tyto takřka nekonečné *rekurence*, které se takřka nehnou nikam, jsou všude. Z toho je svět vybudován.

Jiný hlas: Já se ve fyzice naprosto nevyznám, leč četl jsem pár článků o takzvaném rozpínání vesmíru, rudém posuvu a takových věcech. Například rudý posuv, to je skutečně doklad toho, jak i taková takřka absolutní *rekurence* se přece mění. V tom se mění vlnová délka po dlouhé době.

No ale teď z toho vyvstává problematika, jestliže každou tou *rekurencí* se ta událost nějakým způsobem mění...

Hejdánek: Respektive ne každou. Jenom tou první. Pak už pořád navazuje na sebe a nic jiného se dál nemění. Změní se jenom v tom začátku, když se událost změní v subjekt. Jakmile už jako subjekt navazuje na sebe, tak se v těch dlouhých etapách nemění. Samozřejmě, že to je úsilí, že to není setrvačnost v pravém slova smyslu, je to něco, čeho se musí dosahovat. A tam jsou možné i nedostatky, takže nakonec tam přece jenom nějaké změny jsou, to připouštím, ale ta změna je nesouměřitelná časově i frekvencí a rozsahem, je naprosto nesouměřitelná s tou událostí samotnou. Například ta událost sama probíhá za miliontinu zlomku vteřiny, kdežto k těm změnám dochází za miliardy let. Takováhle nesouměřitelnost, obrovský skok tam je. Ale není to absolutní.

Jiný hlas: A jak se vztahuje toto vaše pojetí, které je svým způsobem pojetím antihistorickým, souvisí to nějak s pojetím mýtu nebo s mýtickým věčným návratem?

Hejdánek: Souvisí to tak, že člověk je původně závislý daleko víc na těchto *rekurencích* než na těch změnách. Uvědomuje si dříve svou závislost na tom, co trvá, než na tom, co se mění. Bojí se toho, co se mění. Toto je určitá racionalita, která v tom je. Když chcete hrát na klavír, nejdřív se musíte naučit, někdo vás to musí naučit, nemůžete si vymýšlet, jak se hraje na klavír. Pak můžete vymýšlet, když už víte, jak by se to dalo interpretovat, tu danou věc. Ale ty základy musí být naprosto zmechanizované, ty musí být, aby to fungovalo, ty prsty musí samy lítat. Ten naprostý základ toho světa, v základě i lidské orientace musí být jakási *Kinderstube*. To znamená, že se musíte něco naučit. Musíte pobývat v tom světě, do kterého jste uvedeni, jako v nějaké archetypální struktuře. To je to, o čem mluví Eliade a tito lidé. Potíž je, když se to v reflexi objevuje jako to nejvyšší, to vposledy žádoucí, když to přestává mít charakter pouhého prostředku, pouhé nástrojovosti, když jsou odříznuty ty vrcholné mistrovské improvizace, když jsou prohlášeny za tabu. To je pak chyba.

Ale druhým opakem, protějškem toho je zase popření tohoto, to, čemu říkáme *historismus*. To když se

popře, tak se v tu ránu klesne úplně až na tu *primordiální* úroveň, kdyby se to jenom neříkalo a skutečně udělalo, poněvadž pak to znamená, že všude se všechno začíná znovu a tudíž je všechno stejné. Už na začátku není rozdíl.

Jiný hlas: Já si totiž tohleto uvědomuju na té teorii těch amerických *New Criticism* a toho uměleckého díla, které nějakým způsobem, už ve značně specifikované podobě, tvrdily, že umělecké dílo, jakmile je jednou hotové, tak vstupuje do toho světa a každý přístup k němu je nový odpočátek. A přece já si myslím, že v tom díle je uložená nějaká taková ta archetypální struktura, která umožňuje pochopit, že to je vůbec toto dílo. Ta, co se opakuje všude.

Hejdánek: No jedna, a nejenom v tom díle. Ta archetypičnost je na každém kroku.

Jiný hlas: Ne, já to jenom uvádím jako příklad v tom, jak se vůbec v té době přistupuje k uměleckému dílu. Ta je v tom, jak se dosud přistupovalo.

Hejdánek: A tam toho většina přežívá a já se tu a tam někde odchýlím v polemice, ale v zásadě jsem v té tradici. Čili ten archetypus je všude strašná potvora.

Podstatou subjektu je, že se vrací k něčemu ze sebe. Nemůže se vracet k sobě vcelku, protože by se reduplikoval. To znamená, kdyby se navrátil a ještě byl sám sebou, tak by tam byli dva. To nejde. Čili teď se musí analyzovat, co to znamená, že se vrací k sobě. Co to vlastně znamená? Jak to vlastně... to je totéž a daleko lépe se to analyzuje v navazování na jinou událost než v návratu k sobě. Jak může subjekt nebo jedna událost navazovat na jinou událost? To by vyžadovalo dlouhého výkladu, ale aby to bylo možné, tak je nejenom třeba, aby ta událost, na niž ta druhá navazuje, se nějak otevřela, aby byla přístupná té, která navazuje. Ale ta, která navazuje, musí v sobě mít nějaké zaměření k té, na kterou navazuje. To není pouhé tápání, že by tady bylo jakési navázání jako vystřelené ruky do neznáma a teď něčeho by se to chytilo. To není.

Ve skutečnosti v jádru té druhé události někde musí být jakýsi rozvrh, jakýsi předobraz toho, na co chce navázat. A ten předobraz, to je vlastně jakési *prisma*, kterým ta druhá událost tu první pochopuje. Kdyby to *prisma* bylo zkreslující, tak ona by... jak jsem vykládal o tom třeba signálu ve vesmíru, na který naváže nějaký elektron, on prostě není schopen zaregistrovat vše. On na to zareaguje v mezích té selektivity. A co to je ta selektivita? To znamená, že tam něco musí být uvnitř. Mně se zdá, že tahle struktura, tahle zvláštní věc, že se setkat dvě události můžou jediné tak, že uvnitř každé z nich je ta druhá.

Opakuje se to na všech úrovních. Já jsem to v předvědeckých podobách vyložil na otázce. Když se na něco ptám, tak já vlastně mohu tu otázku platně položit jediné do určité situace, do určitého kontextu. Ale jak vůbec ta otázka naváže na ten kontext? Jedině tak, že ona ten kontext v sobě nějak zahrne. To znamená, když já tu otázku znám, tak já ten kontext z toho můžu explikovat. Zase tatáž podvojnost. Je tady objektivně nějaká situace a pak je tady jakýsi vnitřní rozvrh té otázky, která se táže na ten kontext. Kam se podíváte, tak všude je to takové. Je to něco velice pozoruhodného, ukazuje to, že skutečně všechno má své vnitro. A že to vnitro je rozhodující pro rozvrh akce, která je rozvrhována právě v tom vnitru a zvnějšňuje se teprve ve svém průběhu.

Specifickým, zvláštním druhem akce je reflexe, která zařazuje okamžitě subjekt na novou rovinu. A tam v reflexi rovněž subjekt navazuje na sebe, do jisté míry v jisté rovině, v jisté úrovni nebo v jisté sféře, totiž na svou akci, na svou aktivitu. Takže pak se dostáváme z reflexe na rovinu teorie. No, ale to nemá smysl dál, já jsem se zakecal zbytečně, protože tady jde o ten dotaz.

Jiný hlas: Tak aby se to dalo technicky říct... ono to je jako... když se k tomu někdo dostane, tak ho Hejdánka vždycky vleče někam do hloubky. Já to prostě potřebuju pořádně vyložit. Já jsem asi zjistil, že vůbec nechápu, co to je reflexe, aspoň to jsem pochopil tady. Vy jste řekl, že reflexe nemůže být jiná než filosofická. Mohl byste mi to trochu pro začátečníka popsat? Znamená to, že ve své každodenní praxi buďto nereflktujeme, nebo že v tom je přítomna určitý prvek filosofie?

Hejdánek: Jistěže. Jenomže to pokleslé, to je právě pokleslá filosofie. To není něco jiného.

Jiný hlas: A čím se liší filosofická reflexe ve filosofii od té filosofické reflexe v té pokleslosti?

Hejdánek: Především, že filosofie je původní, kdežto ta pokleslost je druhotná, odvozená. Aby se něco

mohlo pokazit, aby to mohlo poklesnout, tak to nejdřív musí být v jakési původní čistotě, což neznamená dokonalost. A teď jde o ten spár, o ten záběr.

Jiný hlas: Mně se taky zdá, že ta filosofická reflexe je kontinuální, kdežto ta pokleslá reflexe jsou drobky.

Hejdánek: To je trefné, správně, nepochybně tak. Ovšem na každý ten drobek, když zaměříme svou pozornost kritickou, to jest podrobíme filosofické reflexi, tak tam najednou objevíme, že to je vlastně původně nebo kdysi byla... že tam jsou tedy věci, které... a to znamená, filosofii můžeme rozvíjet na jakémkoliv tématu, to z toho vyplývá. Nejsou žádná taková vydělená... na jakémkoliv tématu, ale to by znamenalo též na jakémkoliv... že je možné najít na jakémkoliv...

--- (s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Jde mi o ten zárodek, ze kterého je možné vykloupat...

Hejdánek: Zárodek, tam je spíš rozkládající se mrtvolka prvouky, kterou je možno nechat obživnout. Poněvadž každá *filosofie* má tendenci se rozkládat dál. Mně se strašně líbí ta metafora Kierkegaardova o tom, že každý svým krokem se *filosofie* vyvleká z jedné ze svých kůží. Ze svých kůží, jako had. Každým svým krokem se z toho vyvleká a on to doplňuje: a v tu ránu všichni ti imitátoři vklouznou do té prázdné kůže. To potom jsou ty dropy, ty kůže nacpané těmi imitátory. To jsou ty rozkládající se mrtvolky bývalé *filosofie*.

Jiný hlas: Nebo je to také zvlášť dobře patrné na takovém blbém způsobu, na takovém pokleslém útvaru, jako je *proza*.

Hejdánek: No to je zrovna neobvyklý pokles. To je jak *proza*, tak *prozaismus*. *Proza* jako taková...

Jiný hlas: Dá se říct, že vždycky je to tak, co se tam dá najít.

Hejdánek: Ano, ta pokleslost se dá vždycky identifikovat jako taková blbá, neumělá napodobenina, nebo mně třeba i umělá, a velice hnusná napodobenina něčeho, co původně bylo hotovo. Mě by strašně zajímalo, kdyby někdo někde objevil, že nejdřív se objevilo něco kýčovitého a pak teprve doopravdického.

Jiný hlas: Formálně asi ano, to se dá, že prostě třeba nějaký motiv se někde vyskytne a dá se vysledovat, jak byl vypracován, až se ho chopil nějaký génus. To je možné.

Hejdánek: Jde o to, že to, jak byl blbě zpracován do té doby, než se ten génus toho chopil, tak to blbě zpracování navazovalo na jiné génie předchozí. A ten génus byl génus v tom, že vzal ten materiál a zpracoval ho nově. Ne že by zdokonalil ty předchozí.

Jiný hlas: Ne že by zdokonalil... já jsem to pochopil tak, že byla pokleslá *filosofie* a z toho to vzniklo. To sedí k filosofii tady, vy už saháte na krédo. Ta obdoba pokleslé filosofie i kýč umění, to je takto formulované.

Jiný hlas: To je také v té *proze* takovým zvláštním způsobem, takový polotvar. To by nikdy nikdo nemohl říct o poezii. To je jako opera.

Jiný hlas: *Proza*, to je snad nejmíň... [nesrozumitelné] proti nim. To by snad stačilo. Lepší si být pěkně škváry, než když vás to vede k něčemu jinému.

Jiný hlas: Ne, mě ke škváru nevedou. Škváry nebudou k ničemu stejné. S ním se nemusí pracovat. Chtěla jsem tady říct, abychom nezapomněli na to, co on říká, a to si myslím, že pro Patočku je hlavní, že je reflexe protitahem vůči zainteresovanosti naivního života. Tohle mu asi v základě tanulo na mysli, že ten původní život, to jsou ty *interesy*. A to je to špatné, z čeho se musí zvednout reflektující člověk.

Jiný hlas: O čem ovšem dává tomu takovou integrující funkci, té reflexi. Ty *interesy*, kde ten člověk je všelijak rozmělněný, tak ta reflexe jej nějak integruje. Ta zainteresovanost, není to právě to...

Jiný hlas: Já myslím, že to je nějak tak. To je asi původnější, to dostání. Ta zainteresovanost, to už je člověk nějak špatně zapojený do světa.

Jiný hlas: Ty se tady vracíš k tomu, co jsi minule... že to není něco morbidního. Nebo jsi u toho, jak jsi minule o tom mluvila.

Jiný hlas: Já už jsem právě tak dokonale zapomněla tu minulou vzrušenou situaci, že se teď nemůžu pamatovat.

Jiný hlas: Že to není tak čistě chorobné, jak říkal pan Hejdánek. To pojetí Patočkovo, ta zainteresovanost,

že to není... víte? Mně to tak nesedí.

Jiný hlas: Tak já myslel, že to myslíš v tom smyslu, jak jsi minule tady říkala panu Hejdánkovi, na to, že to není tohle východisko, o čem tam mluví ten Patočka, že to není tak něco chorobného, jak to pan Hejdánek právě interpretoval. To si nepamatuješ?

Jiný hlas: Já si jen pamatuju, že se to ve mně tak zaprotestovalo, když jste mluvil o tom, myslím, že jste říkal s Eddingtonem.

Jiný hlas: To je zase úplně něco jiného. Ale tak začni o tom.

Jiný hlas: Ne, já nic nemůžu říct, já se také nemůžu vůbec nějak do toho dostat. Já jsem to nějakým způsobem chápal jako takovou snahu po té integraci. Aby to nebylo nakonec v nějakém rozporu s tím vaším pojetím, já to nechci nějak smiřovat, ale jestli by to bylo možné chápat v tom smyslu, že u vás je ta reflexe, analýza, ty aktivity, které dovádějí na jedné straně k těm věcem a na druhé straně k tomu *archetypálnímu* subjektu...

Hejdánek: Nejen k tomu *archetypálnímu*, ale také může ta reflexe právě ukazovat, v čem je možno dělat něco nového. To sice odrazit... to nové není možné pochopit bez toho starého. Ale je v tom nějaká ta snaha najít něco, co je to původní, co bychom protipostavili tomu starému. To je vlastně to integrální, na čem ten subjekt, v čem spočívá jeho jednota. Kolem toho může být ta aura těch inovací. A ta reflexe v tom smyslu toho integrujícího ty rozměrnosti těch životních *interesů* by potom byla v jistém smyslu srovnatelná s tímhle, co máte na mysli vy.

Hejdánek: Ono to, podívejte se, tak především, já nevím, jak to míní Patočka, ale kde se berou *interesy*? *Interes* začíná fungovat tam, kde se rozpadly instinkty. Zvíře nemá *interesy*, zvíře má instinkty. Přičemž instinkty fungují zvláštním způsobem. Jsou rozmanité, navzájem jsou neskloubené, často rozporné, ale přece jen se nespletou. [nesrozumitelné]

Instinkt spočívá v... to je takové vágní slovo, nikdo neví pořádně, co to je. To je ale u všech slov, než se vymezí, co to je. Jedna věc je u toho myslím přesvědčivě zjištěna, že je to cosi, co uvádí do pohybu řetěz akcí a reakcí, které tvoří celek. Vypadá to automaticky. Samozřejmě, když řekneme automaticky, to je strojově, to není strojově. Ale je to tak, že třeba ta série aktivit, jakýsi akční agregát bychom mohli říct nebo akční systém, ale systém ve smyslu časově odvíjeného systému, dostává impuls ze situace, a to vnější i vnitřní. To vnější v tom, že vidí třeba lev antilopu. Ale musí to být ještě také vhodná podmínka vnitřní, to jest musí mít hlad. Když je najezený, tak může běžet stádo antilop kolem a on líně leží. Ten instinkt nesepe. Ale když je to sepnuto, instinkt zasáhne, tak přehluší všechny instinkty ostatní, v tu chvíli dostane slovo a řídí celou tu sérii až do konce. A když někde dojde k jakémusi porušení kontinuity, třeba umělým zásahem experimentálním, tak nastává jakási frustrace instinktu, to zvíře je zmateno, zahanbeno, bychom řekli antropomorficky, a zaleze někam, protože než se z toho vymotá, úplně mu to přestalo fungovat. To je dost zvláštní záležitost. Čili to je vidět, jak je taková naprogramovaná celá série aktivit, které když jsou narušeny, tak to zvíře neví.

A ty instinkty jsou taky různé, instinkt žraní, pronásledování kořisti, je instinkt zájmu o samičku, zájem o potomstvo, instinkt vyhloubit nějaké doupě a jak se tam schovat a takové věci. To jsou různé typy a tak nějak zvláštním sehraným způsobem vždycky zasáhne většinou zcela na místě ten pravý. Když ne, tak to zvíře přijde o život. Tím se to taky vyčesává. No a u člověka tahle připravenost, ta naprogramovanost různých jednání se nějak, těžko říct, rozpadá, ona se stává řídkou.

U některých lidských exemplářů ještě ta situace není zvládnuta. Takže ty instinkty, jako někdo je strašně ochlupený a to jsou památky na opice, no tak někdo je instinktivní a to jsou památky na zvířecí minulost. Ale není pochyby, že ta situace člověka se stává čím dál komplikovanější, takže člověk se ocitá v těch zahanbujících situacích, v té zmatenosti se nachází stále častěji. A teď on to musí nějak řešit. A řeší to tím, že zprvu rituálně a mýtický a později reflektovaně nechává se prostoupit, místo těmi instinkty, které už nedostačují, se nechává prostoupit *interesy*. Tam už ta formulace určitá je důležitá. Když nedovede ten záměr pojmenovat, ať už správně, nebo fingovaně, tak ten záměr se nemůže konstituovat. Protože on na něj zapomene. On pojme úmysl a během několika minut na něj zapomene, poněvadž nemá na čem se

zachytit. Poněvadž ten zájem nemá... instinkt má nějaké fyziologické pomocníky, ale ten záměr, ten zájem ne.

Jiný hlas: A co třeba takové ty nepojmenované věci u umělců? To je taky způsobem zájem třeba nad určitým problémem, který řeší, a on ho nepojmenuje?

Hejdánek: Ne, to je něco jiného než zájem. To je určitá posedlost, by se dalo říct, anebo zaujetí. Ale daleko spíše je to takové větření bez dechu po stopě, tak ten člověk jde po *logu*. Když je to vědec, třeba, anebo když je to umělec, tak jde prostě po nějakém vlastně taky po *logu*. U Einsteina to není zájem, to je nastavení k věci.

Jiný hlas: Já bych se ještě zeptal na ten vztah, jak jste mluvil o tom pojmenovávání, že ta nemožnost pojmenování zájmu, jistá negativní vymezenost té nepojmenovanosti a často i nepojmenovatelnosti v danou chvíli u toho zájmu odkazuje právě do sféry aktivity, do sféry *intuice*.

Hejdánek: Ano, ale nemusí to být vždy. Ono totiž na druhém konci se může odkazovat do sféry v pravé skutečnosti, do sféry bytí nebo [nesrozumitelné]. A tam je taky ta snaha s tou nepojmenovatelností.

Vztah mezi tou *zainteresovaností* a *intuicí*.

Já myslím, že ten vztah je podstatný. Vztah je ten, že například určitý typ *interesu* může navozovat v určité situaci *intuici*, zatímco jiný typ *interesu* může to spíš zastírat. Ale *intuice* může být usnadňována nebo...

Jiný hlas: Mě zajímá, jestli *intuice* je nějakým vyšším způsobem orientace než ta *zainteresovanost*, nebo jestli je to určitý typ...

Hejdánek: Ne, počkejte, to je jiný řád. *Intuice* je vidění v podstatě, jakýsi vnitřní názor nebo nahlédnutí. Když, já nevím, který to byl ten matematik, když mu bylo asi osm nebo deset let a seděl ještě ve školních kamnech, tak to byla asi trojtřídka, učitel dal, aby mohl učit jeden ten ročník, tak těm ostatním dal úkol, aby sečetli všechna čísla od jedné do sta. Všichni se do toho pustili, kdo bude první. A tento budoucí génius matematický si řekl: „No tak když spojím jedna a devětadevadesát, dva a osmadesát, tři a sedmadesát a tak dále, tak s tou stovkou dohromady, tak jich je dost padesátkrát a k tomu zůstane padesátka samotná, bude to padesátkrát sto plus padesát,“ a řekl výsledek.

To je *intuice*. Že ho napadne, že na věc je možno se podívat jinak, než zněl návod. On nahlédl něco, čím si usnadnil to pracné, klopotné sčítání. V tom smyslu *intuice* není nic jiného než najednou takový nápad, jak věc vidět z jiné strany a tím lépe.

Kdežto to není orientace. Orientace těmi zájmy třeba může někdy přispět k tomu, že se... Vemte si třeba ten kluk, oni měli slíbeno, až to spočítají, že můžou jít domů. To byl ten *interes*, který motivoval a dal impuls k té *intuici*. Ti ostatní měli stejný impuls. Takže jako propojené se mně zdá, že to není. Když někoho zaženete do kouta a on nemá žádnou perspektivu, tak ho asi taky něco napadne. To je fakt. Je možno lidi zbavit okras a *intuice*. Je možno je vmanévrovat do takové situace, kde už nemá smysl, aby jim cokoli napadalo, a už jim nic nenapadá. Ale obráceně to možná není. Tím, že mají *interes*, tak se jenom může uvolnit něco, ale nemůže se to navodit.

Jiný hlas: Teď by se to ještě nějak, jestli by se dalo...

Hejdánek: Počkejte, k tomu patří to, že zatímco u instinktů neexistuje hierarchie, tak u zájmů tam musí dříve nebo později dojít k hierarchizaci. Protože konflikty mezi instinkty se řeší automaticky jakoby, prostě jednak ze situace a jednak z vnitřní kondice. Kdežto tam člověk najednou, když se dostane do konfliktu zájmů, tak musí řešit. Nejdříve řeší nahodile a později zjistí, že to je blbost, že tím vlastně pracuje proti svým zájmům velmi často. Takže to musí nějak hierarchizovat. Co je důležitější, co míň, a proto musí reflektovat. To by nemohl udělat vůbec, tematizovat by to nemohl. Ten konflikt je cosi už prosvětleného takřka. Protože ten původní konflikt instinktů, z kterého je ta bezradnost, taková ta zahambenost, to je něco jiného než tohle.

Tady vlastně ten konflikt stimuluje činnost, kdežto tam znemožňuje. Tam ten konflikt znemožňuje činnost. Tady vlastně ten člověk je veden, poněvadž si sám stanovil své záměry, své zájmy stanovil samozřejmě ne libovolně, ale konstituoval je tak, jak jsou jakožto zájmy, konstituoval je vědomě, takže už se mu to v té rovině podává a je to výzva k němu, aby to řešil, aby to hierarchizoval. A tím dosahuje

potom té integrity, poněvadž on už to cítí jako dezintegrovanost. Tam už nemá žádný mechanismus, který by mu startoval jednotlivé okruhy jako ty instinkty.

A tím je ovšem současně jasné, že Patočka to zbytečně rozpojuje. Zájmy nejsou nějaká ta první rovina nebo základní rovina, proti níž se pak staví jako protipohyb nějaká jiná orientace, nýbrž ve skutečnosti to je taková přechodná fáze, která vždycky míří, vždycky přesahuje, poukazuje, snaží se poukazovat, třeba nejasně, třeba ne docela dohlédnutě, poukazuje k té poslední životní integritě. Člověk nemůže svůj zájem chápat jinak, než že nějakým způsobem ho zakotví v celkovém životním cíli. A to lidi dělají. I ti nejprimitivnější lidi to dělají.

Jiný hlas: No, ale teda neuvědoměle, nereflektovaně.

Hejdánek: No, to je těžko říct nereflektovaně. Já myslím, že reflektovaně, blbě reflektovaně, ale oni o tom mluví. Teď mluvíte proti té Patočkově tezi mezi tím druhým pohybem a tím třetím. Ne, mně jde o to, že ta reflexe není protipohyb, ale že je přítomná a že převaha těch zájmů nad tou životní integritou je možná jenom jako falšování životní integrity.

To je ten případ, kdy člověk utíká sám od sebe nebo sám se schovává před sebou, kdy v té aktivitě potom přehlušuje sebe, zapomíná sebevědomě, nechce se vidět, dělá si o sobě jiné obrazy a tak dále. On musí sám sobě sugerovat náhražku nějakou té životní integrity, té pravé životní integrity. On nemůže ten záměr nechat tak, protože ta frustrace sama o sobě, to nikdo nevydrží. Ta reflexe tam taky zasáhne. Ta struktura těch zájmů, ta sice stále přítomná je, ale stále je nějakým způsobem řešena.

Jiný hlas: No, to máte asi pravdu, protože v té souvislosti s Patočkou by i takový, dá se říct, životní cíl jako: budu si žít jako prase v žitě, budu si žít pohodlně, i to je integrační cíl pro toho člověka. On odmítne jiné. Já jsem poznal lidi, kteří vědomě odsunuli všechno a řekli: teďka budeme se mít dobře. To je pro ně celková integrace.

Hejdánek: To není právě desintegrace v jeho falešném vědomí. V jeho falešném vědomí je to pravá integrace. On nežije v desintegraci, to by nemělo smysl. On si řekne, že chce se mít dobře. Skutečně a naprosto.

Jiný hlas: Ale je to pouze v jeho vědomí, nebo je to skutečnost?

Hejdánek: No, je to falešné vědomí, je to fakticky desintegrace. No jistě, on si to podniká jako pokus o integraci, ale mu to desintegruje, protože to nevystačí. Člověk se z toho propadá z té lidské roviny. To není nosné. Lidsky to není nosné. Tudíž se to furt musí rozpadnout. Ne o to, že to... většinou se to rozpadne i tak, že to je vidět, že on sám nakonec prostě je nešťastný třeba, že je prázdný. Ale i když ne, tak je to rozpad viděno z toho hlediska druhého. Z hlediska pravdy, z hlediska lidského poslání nebo jak bychom to takhle formulovali. Prostě musíme vidět, že to není jenom taková prostá desintegrace.

Jiný hlas: Ono je to takový aktivní sebeuzavření.

Hejdánek: Ano, je to falešná integrace. Protože to se děje v nejbanálnější podobě, ale už formy jemnější to tak přímo neprozrazují. Třeba: postaráme se o rodinu, postaráme se o děti. Rodina, to všechno v tom nejvíce nakrátko, postavil domek a postará se o děti. Nebo: chci mít zajištěné stáří. No, to jsou všechno důležité a velice často integrační formy.

A dneska jsem právě v letadle četl, jak Václav Havel v televizi oslovoval mladou generaci. Václav Havel to cítí taky poměrně tvrdě, jako říká, že člověk nevystačí žít jenom fyziologickým upokojením svých potřeb a těch či oněch. Teď vlastně co mu dá smysl života? Smysl života mu dá vědomí, že je napojen na nějakou rozhodnou síť nějakého dění lidského, které má vyšší smysl, než si může on sám dát. A teď to Václav Havel takhle chytře a vtipně a v dobré řadě řekne. Na rozhodnou síť, on říká, jako velice to útočí, to je zajímavé, na co on naráží, velice to útočí právě proti tomu, co je dneska zcela běžné. Myslet si na dohlédnutelný život. Jak Václav Havel, ten byl nešťastný, kolem sebe letadlo běžně říkal, běžně to... kdo tohle si tedy neuvědomil, neběží léta, nepředbíhá a nepohocuje tohoto člověka, který je napojen na to, co se děje a má v tom účast. V tu chvíli přestává pro něj čas hrát roli. To je ta filosofie od Patočky v desítce, pozor, vidíš tu nádheru u té ideologie, právě jak Václav Havel to dává. To může opravdu zapůsobit na mladého člověka, který je nespokojený už z hlediska toho, že je mladý, s nějakým pouhým přežíváním

ze dne na den. On mu sugeruje tuto perspektivu a nabízí mu integraci skrze účast, angažovanost. Integrace jakožto *angažovanost*. To se dá takhle nazvat. Účast, přehlednost všeho. Teď si uvědomil, že to je opak toho, tam ty integrace falešné. Ale jak je ten jeho pojem zaměřený na mladé, protože on by k těm mladým mohl promlouvat tímhle tím odmítnutím toho banálního životního cíle. Sice by u té partaje přes šedesát let tam potřeboval získat mladou krev.

Mimochodem to, co jste teď uvedl, je krásný, já to teď hledal, je krásný takový argument. Já se taky chtěl proti tomu nabídnout. Třeba tam je v tom 227 taková paušální formule, která myslím je hluboce nepravdivá. To je v tom druhém odstavci shora nebo vlastně prvním začínajícím k tomuto specifickému způsobu. Tam se říká, že *interesovanost* plodí nazírání, kterým povzbuzujeme sebe a své partnery v sociální roli a odzbrojujeme se proti válce skutečné i virtuální, ideologické klamy, jichž nepřeborná variabilita přetrvává všecko odhalování reflexí. To vypadá jako taková floskule. Za tím vidím, že pravda je jedna, ale lží je nepřeborně mnoho. K čemu je přečet pravdy? Koneckonců lež je vždycky taky jenom jedna svého druhu. Na tomhle to je vidět, že prostě sice jako virtuálně možností těch omylů je nekonečné množství, jenomže ty jsou nereálné. Těmi nekonečnými množstvími omylů se nikdo nenechá zmýlit. Zmýlit se nechá, jen když se to podobá pravdě, nebo že se jí to podobá. No, no, no, jistě. Ono z hlediska té nepřeborné variability, ta není nebezpečná. Nebezpečná je jenom ta, která se přimkne k té pravdě, předstírá, že je pravda, nebo se jí podobá. Je na tom něco, že? No a potom ovšem není pravda, že ta variabilita přetrvává všecko dál. Tam jde o to, že ta pravda sama, jak jde stále kupředu, nikdy není pravda pořád stejná. Pravda je dění, které jde kupředu. A to znamená, ta lež s ní musí držet krok, jinak je k ničemu. Jinak prostě ta lež musí taky kupředu. A nakonec je jenom jediná cesta, ta cesta pravdy. A v těch pangejtech se tam prostě prodírá ta lež.

Tady, prostě i tohle to myslím, z téhle strany viděno, ta zainteresovanost, to není nic, co by bylo tak naprosto dezintegrovaného. Ono se to musí taky integrovat, ono se to musí napodobovat, tu integraci. Víte, to teď už jsme se dostali k něčemu, co je nesmírně zajímavé. Ono taky, když se to takhle vezme z vícero stran, tak teď už člověk lépe chápe, mně se to aspoň teď zdá přiměřenější, jak to Patočka myslel, tu vnitřní souvislost. No ne, tam jde opravdu o to. Máte ještě čas? Vy už musíte jít?

Jiný hlas: Do kolika?

Hejdánek: Tak do čtvrt na devět. To vnitro věcí je zároveň cestou *sebevytváření* člověka. Když tu formulaci obrátíme, tak nám snad umožní pochopit, co tím Patočka měl na mysli. Cesta *sebevytváření* člověka je zároveň cestou do vnitra věcí. Já jsem to obrátil. A obrátil jsem to proto, protože si myslím, že Patočkovi, tak jak jsem na ty přednášky chodil a jak jsem je tedy nasával, šlo pořád o to, že to, co se děje v člověku a s člověkem, je zároveň způsobem otevření věcí a toho, co tedy věci jsou, co se tedy také děje. Čili cesta do vnitra věcí je podmíněna cestou *sebevytváření* člověka. Nakolik člověk má, natolik se mu otevře bytí věcí, bytí jsoucna. Takhle já jsem to chápal. Čili je to korelační vztah.

Jiný hlas: Bytí, to vnitro je tedy to bytí právě?

Hejdánek: To vnitro věcí je prostě něco, co si musíme říct, že je x. Je to tak, jak věci jsou, ale to přece nikdo neví. Ono se to odestírá, ono se to prostě dává na historické cestě člověka. Takhle jsem to pochopil a myslím si, že to je *heideggerovské* v podstatě, jestli jsem dobře pochopil Heideggera. U Heideggera to podívejte se, tam tedy především věci u Heideggera nemají vnitro. Věci se neotevírají, věci se dostávají, jsou vtahovány, spadají do té otevřenosti bytí, do otevřenosti, do otevřeného pole. Dobře, ale já si myslím, že to, co Heidegger měl na mysli pod tím pojmem, který přeložili tady ti překladatelé tím nešťastným *světlna*, *světlna* bytí, to není dost dobré, ale je jasné, že to není světlo jenom v banálním slova smyslu. Je to to, kde najednou uvidíme. Že tohle má na mysli Patočka tím vnitrem věcí a že snad opravdu nešlo o to, aby vnitro člověka se projektovalo do věcí, které samy nemají nic, tedy ani vnitro. Přece to by nemluvil jinde o bytí věcí. O bytí věcí se mluví jako o bytí takovém. Nebo snad to bytí věcí znamená použití slova bytí. Já vím, že to je naprosto neprůhledné, ale je možné... Já vás teď už příšerně kolem půl deváté hodiny, je možné, že opravdu je Patočka nadměrně metaforický člověk, který užívá stále nových označení pro tytéž věci a mezitím potom vzniká rozptyl, který z hlediska čistě logického může být

vyložen v jeho značný neprospěch. Já nejsem si jist, a teď se jaksi kriticky obracím proti vám, nejsem si jist, jestli ta metoda porovnávání logického je pravá u toho Patočky, protože nevím, jestli touhle metodou přdestřeme...

Jiný hlas: Já bych rád viděl jinou.

Hejdánek: Já jí nejsem schopen. Já skutečně tady reaguji jenom jako čtenář v tom, že nevím... teď jsem pochopil důslednost těch kroků té kritiky vaší, která míří k tomu, že opravdu místo té interference je tam projekce toho subjektu. Já jsem ten dojem neměl celé ty léta, co jsem s tím Patočkou nějak takhle diletantsky obcoval. Je to možné, že je to pravda, co říkáte, na to se klidně můžete vykašlat, ale mně se vždycky zdálo, že rozcupovat touto metodou toho Patočku je vždycky možné, ale ještě nebudeme mít jistotu, jestli jsme kriticky postihli to, co on opravdu chtěl. Na to můžete samozřejmě odpovědět, že on opravdu možná nic nechtěl, ale já tedy přdestírám tu první námitku, která se mně zdála u tohoto dost evidentní u těchto výroků, jak jste je teď říkal naposledy. To vnítró věcí a tak dále, jak jste to citoval. Já jsem neměl ten dojem, že šlo Patočkovi o pouhou projekci lidského do něčeho, co tedy je samo [nesrozumitelné]. Že prostě je možné a velice snadno rozsekat Patočku tím, že prostě se jde po jeho slovech, ale že je prostě také možný jiný postup, jako počkejte, který je veden jaksi takovou větší měrou dobré vůle, říct, co on to vlastně, po čem on to vlastně šel, po čem mu vlastně šlo. Šlo mu opravdu o to, že by nám přdestřel obraz světa, ve kterém je člověk tedy skutečný a poslední agent a nic jiného neexistuje? To se ptám. Je to opravdu tak? Když jsme na ty přednášky chodili, já jsem ten dojem neměl. Já jsem měl dojem, že je u něj stále vědomí o nějaké interakci mezi člověkem, který uvědomuje sám sebe krok za krokem.

Jiný hlas: Má nějaké nové možnosti otvírat svět anebo vidět věci, jak jsou. Třeba i naopak, ale rozhodně tedy...

Hejdánek: Rozhodně tedy otvírat své uvědomění sobě.

Jiný hlas: Ano, ano, ale já jsem to zdůraznil proto, že jsem to nepochopil nikdy u něj jako pouhou projekci, jako pouhý *subjektivismus*. Já tedy ne.

Ale ty argumenty samozřejmě, které jste říkal, byly logicky čisté, to já uznávám, perfektně, pokud jsem schopen to posoudit, protože ty disproporce jisté v těch tvrzeních, to, že to nehraje, to se dá...

Já si myslím, že podstatný je tam ten rozpor v té formulaci, kde tedy říká, že svět je tedy v podstatě vnějškem. A potom tam, kde mluví o vnitřnosti věcí, je ta formulace o té podstatné vnějškovosti světa, to je tam v tom textu.

Hejdánek: Ano, to si taky pamatuji. Je to...